

Vještačka jezera: gradovi transformisani umjetnim “prirodnim” atrakcijama

Tuzla privlači mase svojim slanim jezerima, a vještačka plaža u Barseloni je hit – ali da li predstavljaju i održivu formu obnove?

Kada je 2000. godine Jasmin Imamović postao gradonačelnik Tuzle, bilo je to oronulo, rudarsko mjesto bez perspektive. Treći po veličini grad u Bosni i Hercegovini mnogo je propatio za vrijeme rata u Bosni, a nakon toga i zbog recesije, niskih primanja i egzodusa stanovništva.

U prikladnoj metafori, grad je također tonuo. Ime Tuzle potiče od turske riječi “tuz”, što znači “sol”: grad je izgrađen na mjestu drevnog Panonskog mora, koje je tokom nekoliko vijekova iskopavano radi njegovih slanih stijena. Do 2000 godine, to je izazvalo slijeganje svih dijelova gradskog centra.

Imamovićevo rješenje bilo je da se najveći problem Tuzle pretvori u njenu najveću prednost. On je angažovao tim stručnjaka sa ciljem da se izgradi vještačko jezero, izvlačenjem slane vode na površinu i održavanjem iste na stabilnom nivou. Rezultat je bio Panonsko jezero površine 12000 m², čija je izgradnja završena 2003. godine.

Sada je ovo područje, prethodno močvarno tlo neprijatnog mirisa, preporođeno, gdje se djeca igraju u tirkizno plavoj vodi, parovi se sunčaju na šljunkovitoj plaži, a porodice odlaze u centar grada na burek, bosansko jelo od tijesta sa mesom. Proteklog ljeta, jezera su privukla oko 13,000 posjetilaca dnevno, od kojih su mnogi privučeni navodnim ljekovitim svojstvima jedinih slanih jezera u Evropi.

Također, ogromne promjene dogodile su se i u ekonomiji Tuzle. Turizam i uslužna industrija su sada njeni najveći sektori – izrazita promjena pravca za grad, koji je do tada bio poznat po svojim fabrikama uglja i nebu prekrivenom dimom.

Prije dolaska turista, mnogi lokalni stanovnici su se protivili ovim planovima. “Ljudi još uvijek imaju različite poglede na jezera,” kaže četrdesetdvostrani stanovnik Tuzle, Dalibor Brkić. “Pojedini bi radije da je taj novac uložen u druge industrije, naročito oni koji su prije rata bili zaposleni u sada ugašenim rudnicima uglja i soli. Ali danas se većina ljudi slažu da su jezera dobra stvar.”

Drugo jezero i vještački slapovi otvoreni su 2008. godine, uključujući i arheološki park i repliku neolitskog naselja, a treće jezero otvoreno je 2012. godine.

Drugi gradovi također nastoje da podignu svoj profil vještačkom izgradnjom “prirodnih” turističkih atrakcija. Palm Jumeirah i The World u Ujedinjenim Arapskim Emiratima, koji su među najvećim vještačkim ostrvima na svijetu, predstavljaju ekstremni primjer; malo više razmatran primjer je plaža u Barseloni, Barceloneta, koja je izgrađena u sklopu uljepšavanja grada za Olimpijske igre 1992. godine.

Najveća plaža glavnog grada Katalonije, zaslužna je što se Barcelona nalazi na vrhu evropskih turističkih destinacija: broj gostiju u hotelima u gradu na godišnjem nivou porastao je sa 1.7 miliona u 1990. godini na 8.9 miliona u 2017. godini.

Ranije zanemarena luka nastanjena ribarima i stanovnicima koji su izgurani iz centra, naselje Barceloneta je sada lice grada i jedno od njegovih najživopisnijih dijelova.

Ipak, nisu svi stanovnici Barselone očarani svojom vještačkom plažom.

“Barceloneta je na neki način rehabilitacijska kuća, u smislu uspješnog održivog javnog prostora”, kaže Malcolm Allan, predsjednik Bloom Consulting kompanije za strateško brendiranje prostora. “Dovela je ljude u urbani prostor koji nije bio adekvatno korišten i transformirala ga. Ali svaki takav projekat treba dobru strategiju upravljanja prostorom. U suprotnom, postoji rizik od učinka prelijevanja, koji bi mogao negativno uticati na stanovnike i radnike.”

Zaista, lokalno stanovništvo sve više krivi plažu zbog prisustva prevelikog broja turista koji narušavaju lokalnu kulturu. Grad je prekriven natpisima, naljepnicama i posterima koji pozivaju turiste da ne prilaze.

Održavanje plaže nije lako. Godine 2016., studija je pokazala da su gotovo polovicu količine pijeska Barceloneta plaže progutale oluje i more. Napravljeni su različiti pokušaji da se problem stabilizuje, uključujući nekoliko skupih nanosa dodatnog pijeska. Luka u Barseloni, koja je odgovorna za gotovo trećinu plaže Barceloneta, za dio koji se naziva Sant Sebastià, namjerava u 2020. godini uložiti 5 miliona € za dodatno održavanje.

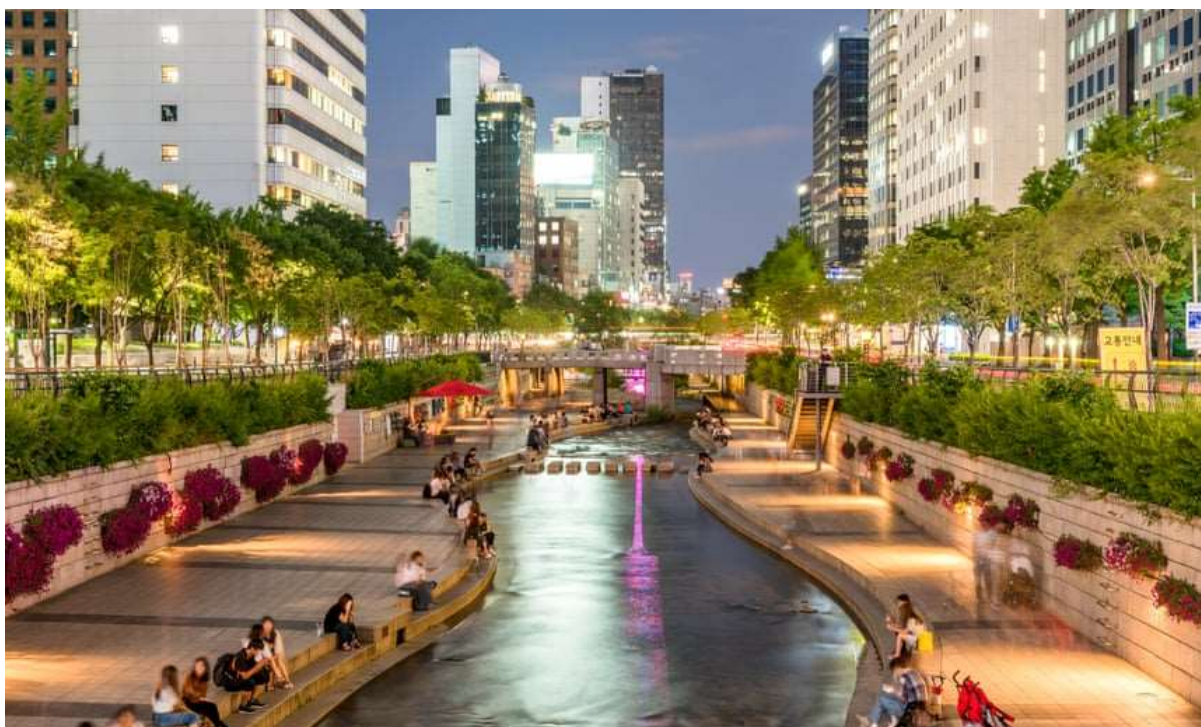
Amsterdam je također pokušao primijeniti pristup izgradnje vještačkih plaža. Kada je glavni grad Holandije prvobitno tražio da se napravi više prostora za hitno potrebne stambene i poslovne zgrade izgradnjom arhipelaga vještačkih ostrva istočno od centra, mnogi su bili skeptični. Nakon što referendum nije uspio da zaustavi projekat, izgradnja je započeta 1998. godine, i stvoreno je cijelo novo predgrađe na vještačkom zemljištu na IJmeer-u, najvećem slatkovodnom jezeru u Evropi. Danas, sedam ostrva čine naselje IJburg, sa 9,000 zgrada i 25,000 stanovnika.

Dries Drogendijk, menadžer projekta, prisjeća se koliko je mukotrpno bilo dobiti saglasnost organizacija koje se bave zaštitom okoliša. “IJmeer je zaštićeno, važno prirodno stanište ptica, stoga smo morali obećati da ćemo unaprijediti njihovo stanište, a ne uništiti ga,” rekao je. Izgrađena su dva hektara vještačke obale od školjki kako bi se povećala populacija ptica.

Godine 2004., Amsterdam se suočio sa problemom prodaje novoizgrađenih objekata. “tada je izgrađena prva mala plaža,” kaže Drogendijk. “Bila je to kampanja za održivost javnog prostora, kako bi se područje učinilo atraktivnijim. Pokazala se veoma uspješnom.”

Međutim, pokazalo se da je projekat skup. “Zgrada i troškovi održavanja IJburg plaže su visoki i rastu svake godine,” kaže Drogendijk. “Ali vrijedilo je. To je investicija.”

Preporučeni vodeni tok Cheonggyecheon koji teče kroz centar grada Seoul-a je još jedan istaknut primjer vještačke prirode, pozdravljen od jednih kao veliki urbani projekat obnove, i kritikovan od strane drugih kao skupi sujetni projekat politički ambicioznog gradonačelnika.

Prije dramatične restauracije u iznosu od 900 miliona \$ (615 miliona £), u 2003. godini, Cheonggyecheon je bio zagađeni vodeni tok prekriven izdignutom cestom sa četiri trake. Gradske vlasti su odlučili da sruše cestu i izgrade vodeni tok sa zelenim i pješačkim površinama, da kreiraju javni prostor za građane Seoul-a i povećaju korištenje javnog transporta umjesto automobila. Tokom prve tri godine projekat je bio zaslužan za doprinos smanjenju obima korištenja vozila od 45%, uzduž putanje vodotoka, i za povećano korištenje autobusa od 15.1%.

Kritičari projekta, međutim, tvrde da Cheonggyecheon zapravo ne predstavlja povratak prirodi. Korito vodenog toka je izgrađeno od betona, i stotine hiljada tona vode se vještački čisti i pumpa u korito svakoga dana, dok su troškovi održavanja, koji se finansiraju iz fonda poreznih obveznika, davno prekoračili prvobitne procjene.

Da li je iti jedan od navedenih projekata dugoročno održiv ostaje da se vidi. "Nasumični, sporadični primjeri prirode u gradovima neće biti dugoročno održivi," kaže Allan. "Samo će sveobuhvatni koncept grada biti održiv."